

PAULTJE, ECHT GEEN JONGEN

Brigitte Minne

Joris Thys (ill.)

De Eenhoorn

(door Anne-Marie Tassier)

OVER DE MAKERS

Brigitte Minne (°1962) heeft een leuke website waarin je met haar kunt kennismaken. Ze woont bijvoorbeeld in een oud huis, een spookhuis? Dat zou best wel eens kunnen... Ze is dol op dieren en gaat graag en vaak op reis. Oorlog en geweld vindt ze verschrikkelijk en haar oma is haar grootste ster, geen wonder dat deze thema's in Paultje zoveel aandacht krijgen. Ze schreef al meer dan 200 boeken en werkt mee aan educatieve jeugdprogramma's, tijdschriften, theater en films. Ze is al vaak bekroond, oa door de Kinderjury's van Vlaanderen en Nederland (vooral op de Inclusieve Griffel is ze heel trots). Veel van haar boeken zijn vertaald: in het Engels, Frans, Sloveens ... zelfs in het Koreaans!

Ze vindt zichzelf een echte geluksvogel: ze heeft geen honger, een huis om in te wonen, een fijn gezin met vier schatten van kinderen en een zalige baan!

Illustrator **Joris Thys** is opgegroeid in Kruibeke en woont nu in Gent. Hij werkt als freelance vormgever voor verschillende communicatiebureaus in Gent. Daarnaast illustreert hij ook geregeld kinderboeken. In 2013 won hij de prijs voor Aanstormend talent op de Picturale, een tweejaarlijks festival rond illustratiekunst te Ronse.

1. VERHAAL

In het kort

Augustus 2000, de spreekkamer van dokter Lien Willems. Ze behandelt een jong meisje dat stiekem op haar buik een enorme spin heeft laten tatoeëren, mét piercings. Maar er is iets mis gegaan en nu is de boel heel erg ontstoken. Haar moeder is woedend maar de dokter kan haar kalmeren. Lien is een heel aardige, vriendelijke dokter, ze heeft een kat, Madame, ze woont alleen maar heeft veel goede vrienden. Ze is modieus en verzorgd. Alleen haar oude vader leeft nog.

Dan gaan we terug naar het jaar 1958, naar de kleine jongen Paul, zijn moeder Madeleine en zijn vader Gerard, de bakker van het dorp.

Paultje is geen 'echte jongen' vindt zijn vader, hij wil dat zijn zoon wilde spelletjes doet en stoer is. Maar het is een rustig kind dat bovendien last heeft van astma. Paultje houdt van tekenen en sprookjes, hij vindt het leuk om moeder te helpen met strijken en krulspelden te zetten in haar haar. Iedere keer dat zijn vader dat ziet volgt er een woede-uitbarsting. Zowel Paultje als zijn moeder zijn dan doodsbang. Op het grote Sinterklaasfeest in de feestzaal mogen alle kinderen vertellen welk cadeau ze graag willen krijgen. Als Paultje om een pop met lang haar vraagt en iedereen hem uitlacht, schaamt zijn vader zich diep. Hij verwijt zijn vrouw dat ze hun zoon als een meisje behandelt. Er vallen zelfs klappen. Gerard wil een echte jongen van hem maken, hij leert hem vechten, cowboy en indiaan spelen, sigaretten rollen... Paultje doet zijn best maar het lukt niet erg goed, hij hoort af en toe de stem van Paulien, zijn andere ik, in zijn hoofd. En de astma aanvallen worden erger. De dokter schrijft verandering van omgeving voor. Dus gaat Paultje in de vakantie naar zijn oma Alida. Daar komt hij tot rust. Alida vertelt hem dat ze vroeger ook liever een jongen was geweest... In gedachten gaat Alida terug naar haar jeugd. Hoe haar kameraad August dodelijk gewond terugkeerde uit de eerste wereldoorlog en ze uit medelijden met hem vrijde. August sterft, Alida is in verwachting, verlaat het dorp en voedt haar tweeling Madeleine en Clara alleen op.

Als Paultje weer naar huis moet krijgt hij iedere week een brief van zijn grootmoeder. Dat houdt hem sterk,

alleen bij haar kan hij Paulien zijn. Maar lang houdt hij het niet vol. In 1967, hij is nu zestien, kan hij het niet meer aan en wil hij zelfmoord plegen. Hij wordt op het nippertje gered. Het zijn de wijze woorden van Alida waardoor de ouders inzien dat ze de geaardheid van hun zoon moeten aanvaarden. Op het eind van het boek zijn we terug in 2000, dokter Lien, Paulien dus, fietst met een boeket bloemen naar het graf van haar oma.

De hoofdpersonen

Paultje

Of is het Paulien? Een kleine meisjesachtige jongen. Hij hoest veel, als hij bang is wordt dat erger. Hij doet zijn best om zijn vader te plezieren en een 'echte' jongen te zijn, maar dat lukt niet goed.

Paultje is ook Pauline, later Lien. Na een moeilijke jeugd en veel strijd heeft hij zich laten opereren tot vrouw. Hij was een meisje in het lichaam van een jongen. Een transgender. Nu is ze een goede huisarts en heel tevreden met haar nieuwe leven.

Moeder Madeleine, de huisvrouw

Ze is elegant, een beetje ijdel, ze houdt van haar man, maar is ook bang voor zijn driftbuien. Dan gaat ze huilen en wil ze alles doen om het weer goed te maken. Ze heeft lang moeten wachten tot ze eindelijk een kind kreeg maar na twee miskramen kwam dan toch een zoon. Paultje is haar oogappel, ze ontziet hem omdat hij astma heeft en probeert hem te beschermen.

Vader Gerard, de bakker

Een grote stoere kerel, een keiharde werker met koolschoppen van handen die soms erg los zitten. Hij vindt dat jongens streng en hard moeten opgevoed worden, zonder verwennerij, maar hij koopt wel voortdurend soldaatjes voor zijn zoon. Hij is erg gevoelig voor de spot van anderen en schaamt zich ervoor dat zijn zoon 'een mietje' is. Maar hij doet ook zijn best om zich te beheersen want hij kan niet tegen de tranen van zijn vrouw. Hij houdt echt wel van zijn zoon: "zelfs Gerard had het moeilijk gehad ..." (p. 89)

Alida, de grootmoeder

De moeder van Madeleine, die in een afgelegen huisje woont bij een bos. Ze is nooit getrouwd. Ze is het tegendeel van Madeleine: groot, grofgebouwd, gekleed als een man. Ze is slim en wijs en klaagt nooit. Ze is de enige die Paultje begrijpt.

- "Ze kende zijn pijn." (p.134)
- "Ik ben een man en Paul is een vrouw." (p.140)

Stijl en perspectief

De alwetende schrijver: Minne kruipt afwisselend in de huid van haar personages.

Ze beschrijft nauwkeurig wat ze meemaken, denken en voelen.

- "Paultje voelde zich een konijn met zijn nek in de strop." (p.45)
- "'s Avonds zette ze de radio aan. Zacht. Zacht vond ze mooier." (p. 95)
- "... de woorden raakten hem als een vlijmscherp broodmes." (p. 137)

Of zijn de juryleden het eerder met deze recensent eens:

"Verder beperkt de personele verteller zich tot een afstandelijk observeren, waardoor het verhaal nergens tot leven komt. Minne schrijft slechts over haar personages, niet vanuit hun gedachten en gevoelens, wat afstand creëert." (<http://www.cuttingedge.be/boekenstrips/brigitte-minne-paultje-echt-geen-jongen>)

Haar stijl is beeldend:

- "...om in de bittervroeg ochtend aan de slag te gaan." (p. 21)
- "...hij trok zijn handen terug alsof hij een brandnetel had aangeraakt." (p. 27)
- "Een tak van de kersenboom brak af en hing als een lamme arm tegen de stam." (p.94)
- Ze geeft veel details, je ziet het huis van Alida voor je (p.89 – 90).

Illustraties van Joris Thys

Hier en daar staan er enkele tekeningen in zwart-wit.

- Wat vind je ervan? Helpen ze je het verhaal te begrijpen?
- Wat dacht je toen je de tekening op de kaft zag? Dacht je: dit is een verhaal van lang geleden. Of: Wat heeft die jongen rare kleren aan, en die pet! Of: wat kijkt die jongen droevig...

2. THEMA'S OM OVER TE PRATEN

Transgenders

Jongeren van nu weten heel wat over seks, erotiek, homoseksualiteit enz. Ook het begrip transgender is zo langzamerhand bekend. De vader van de Kardashians is nu een vrouw, Caitlyn Jenner. Shiloh, de dochter van Brad Pitt en Angelina Jolie voelt zich een jongen en krijgt hormonenbehandeling. Ook door populaire programma's als Thuis, waarin de jongen Frankie beseft dat hij een vrouw is in het lichaam van een man, en nu als de sympathieke Kaat op zoek gaat naar een lief... Je kunt van soaps denken wat je wilt, maar het maakt een delicaat onderwerp wel bespreekbaar. De vader van Frankie/Kaat reageert even heftig als Gerard in het boek.

- Waarom is Gerard zo kwaad op Paultje en op zijn vrouw?
- Waarom wil Madeleine ook niet meer dat Paultje meisjesachtig is? (Ze is bang voor haar man. p.81)
Misschien is zij wel de oorzaak dat Paultje zo doet?
  - o 'Je behandelt onze zoon als een meisje!' (p.43) 'Je maakt een homofiel van ons kind!' (p.54)
  - o Ze begrijpt ook niet dat een jongen zich een meisje kan voelen. Ze vindt het zelfs erger dan stelen (p.75).
- Heeft oma Alida hetzelfde meegemaakt? (p.100)
- Begrijpt Paultje er iets van? Voor hem is het normaal dat hij zich een meisje voelt, hij is altijd zo geweest. Hoe merk je dat zijn gevoelens sterker worden? (Als Paulien tevoorschijn komt, p.53- p.72- p.115)
- Hoe reageert Paultje op al dat onbegrip? Hij wil hoe dan ook een echte jongen worden:
  - o "Stoer moest hij worden, sterk!" (p.76)
  - o "Pang, pang, pang!" (p.83)
  - o Maar hij is heel ongelukkig: (p.124) "Het verdriet hield nooit op."
- Hoe dacht men vroeger over homo's?
  - o Gerard wordt er bijna misselijk van (p.55)
  - o Madeleine noemt het een lelijk woord, zoals een vloek (p.56)
- Kun je Gerard en Madeleine verwijten dat ze Paul zo behandeld hebben? (Misschien niet, want ze wisten niet beter...)
- Hoe toont Gerard, na de zelfmoordpoging van Paul, dat hij wil aanvaarden dat zijn zoon zich een meisje voelt? (Hij koopt een pop voor hem, p.148)
- Hoe is de situatie in 2017? (Homo's, lesbiennes en ook transgenders worden over het algemeen gerespecteerd maar niet altijd en overal. Voor sommige mensen is het tegennatuurlijk. Soms zegt hun geloof dat het fout is. Ook is er begripsverwarring, transseksuelen zijn geen homoseksuelen.)
Vrijwel alle mensen zijn óf vrouw óf man. Transseksuelen zijn dat ook, alleen heeft hun lichaam medische hulp nodig om dat vrouw-zijn of man-zijn te accentueren. (Maxim Februari in De Standaard 2 aug. 2017)

Rollenpatronen

Paultje groeide op in de jaren '50 en '60.

- Zijn de opvattingen over mannelijkheid en vrouwelijkheid erg veranderd?
- Wat zijn 'echte jongens' en 'echte meisjes'?
- 'Mogen' meisjes in bomen klimmen? 'Mogen' jongens lief zijn?
- 'Mogen' meisjes vechten? 'Mogen' jongens modieus zijn?

Nu weten we dat je allerlei soorten mensen hebt: stoere jongens, meisjesachtige jongens, meisjes die zich jongen voelen, jongens die zich vrouw voelen, supervrouwelijke meisjes en alle schakeringen ertussen.

- Wat voor iemand ben jij? Wat zijn jouw 'vrouwelijke' trekjes? Wat zijn jouw 'mannelijke' trekjes? En is dit zo wel zo makkelijk op te delen?

Dat is allemaal oké en normaal. Het is wel een probleem als mensen etiketjes gaan plakken: een kordate man is een goede directeur maar een kordate vrouw is een manwijf... Kappers zijn vast homo's, brandweervrouwen zijn lesbo's, mannen huilen niet, meisjesspeelgoed moet roze zijn.

- Hoe past het meisje met de tattoo in dit verhaal? Worden mensen nog steeds scheef bekeken omdat ze anders zijn? ("... tijden veranderen, maar mensen nauwelijks." p.12)

Zware kost

De schrijfster schuwt moeilijke onderwerpen niet en beschrijft ze soms tot in detail..

- De geboorte van Paultje (p.16)
- De gruwelen van WO I (p.106)

- De dood van August en de zelfmoord van zijn moeder (p.109)
- De zelfmoordpoging van Paul (p.127)
- De operaties (p.159)

- Wat vind je daarvan?
- Helpen ze jou om het verhaal beter te begrijpen? Of sla je ze over? Waarom?
- Heb je alles begrepen? Of ga je dan uitleg vragen aan je ouders?
- Welk van onderstaande citaten uit recensies sluit het dichtst bij jouw mening aan?
  - o “Brigitte Minne slaagt erin om het moeilijke thema transseksualiteit op een eenvoudige en toch integere manier aan te brengen zodat de lezer een blik kan werpen op het leven van Paultje/Paulien.” (<http://www.lees-wijzer.be/begeleider/boek/paultje-echt-geen-jongen>)
  - o “Minne heeft duidelijk geen affiniteit met de thematiek en vindt dan ook niet het geijkte register om Paultjes verhaal te vertellen. Het siert de auteur dat ze transseksualiteit bespreekbaar wil maken, maar dit overspannen verhaaltje zou weleens het tegenovergestelde effect kunnen sorteren. Net zoals in het probleemboek focust Brigitte Minne eenzijdig op de thematiek, die ze van zoveel mogelijk facetten wil voorzien. Het resulteert in een overladen roman vol kommer en kwel” (<http://www.cuttingedge.be/boekenstrips/brigitte-minne-paultje-echt-geen-jongen>)
  - o “Eenvoudig, eerlijk en oprecht wordt dit verhaal hier neergepend. Mooi hoe de auteur zo’n zwaar thema op een warme, ontroerende wijze weet te brengen. Je wordt er even stil van ...” (<http://www.pluizer.be/kinderboeken-jeugdboeken/paultje-echt-geen-jongen>)

Historisch perspectief

Het eerste en het laatste hoofdstuk situeren zich in augustus 2000. Het hart van het verhaal beslaat de periode van november 1958 tot januari 1968.

Minne beschrijft heel mooi en uitvoerig hoe het leven was in de **jaren vijftig en zestig**, voor de seksuele revolutie na mei '68. De twee wereldoorlogen spelen nog steeds mee in het leven van de mensen.

De beschrijving van de **Eerste Wereldoorlog 1914-1918**, past goed in deze tijd waarin zoveel herdenkingen plaatsvinden. Alida was een jong meisje tijdens de eerste wereldoorlog, haar kameraad, August komt gruwelijk verminkt terug van het front. (p.102)

- Wat vind je van dit hoofdstuk? Vind je dat het past in dit boek? Of denk je, dat is zo lang geleden, ik vind geschiedenis saai... Of denk je: zo'n gruwelijke oorlog mag nooit meer gebeuren, we moeten hierover blijven lezen.

Misschien vind je dat het wat korter kon beschreven worden, het heeft per slot van rekening niets te maken met Paultje, maar ondertussen heb je toch maar weer wat geleerd. Dat is het voordeel van boeiende boeken lezen en zeker boeken die in het verleden spelen. Je steekt er wat van op en vaak onthoud je het veel beter dan wat op school in de geschiedenisles verteld wordt!

Ook de **Tweede Wereldoorlog 1940-1945** heeft nog steeds gevolgen voor de mensen van het dorp. Vader speelt oorlog na: de Belgen tegen de vijand, de Duitsers. (p 24)

De vader van slager Jacques was blijkbaar fout in de oorlog, hij sympathiseerde met de Duitsers (p. 42 p. 47) Brigitte Minne beschrijft het leven in de jaren vijftig met veel details.

- Kun je vergelijken met nu?
- Wast jouw moeder haar haar boven de gootsteen en spoelt ze het met azijn? (p.13)
- Wordt jullie huis verwarmd met kolenkachels? (p.23)
- Draag jij soms een scapulier? (een medaille of een lapje stof met een heilige die je zou beschermen) (p.93)
- Hoe vind je de zondagse kleren van Paultje (p.31) ? Hij draagt een korte broek, een overhemd en een gebreide debardeur (een mouwloos truitje met V-hals)

Ga eens praten met je grootouders of met oudere mensen over hoe snel alles veranderd is in hun leven. Televisie, telefoon, gemengd onderwijs, internet, spelen op straat, griffel en lei... zò lang geleden is het niet!

Juryleden kunnen online op de KJV-boeken reageren.

Ga naar www.kjv.be, klik op 'Welke boeken moet ik lezen' en dan op de groep en het boek in kwestie.